

LBDIS

We know

books

ÁNGELES DONATE

Ultimul vagon

Traducere din limba spaniolă

IULIANA POTCOAVĂ

1

Sentințe pe hârtie

Mâinile crispate ale lui Hugo Valenzuela așteptau un ordin.

Doar un simplu și direct: „Închide-o!”

Dar creierul său nu era în stare să i-l dea.

– Ce glumă mai e și asta? i-a trântit-o el secretarei când aceasta i-a înmânat dosarul verde.

– Școala Publică „Articolul 123”. Procedură de închidere. În curs de aprobare, a citit ea pe un ton cam iritat.

– Îmi pare bine să constat că dumneata știi să citești cursiv – a murmurat el, destul de tare încât ea să-l poată auzi. De când un inspector-șef al Direcției Generale pentru Învățământ se ocupă de chestii de-astea? Parcă ai fi o începătoare.

Carolina, care mai avea puțin până la pensie, își deplânse soarta.

Hugo era un șef dur și exigent, unul obsedat de muncă. O obliga să facă ore suplimentare inclusiv duminica, dar întotdeauna se dovedise politicos. Era bine pregătit, din câte se spunea prin birourile de la etajul șefilor, era un profesionist cu un viitor promițător,

care muncea mult. De asta, cu toate că era mult mai tânăr decât ea, îl respectase mereu și-l admirase.

Oare să fie pe cale să-și piardă aceste calități?

– Secretara directorului general mi l-a dat fiindcă dorește ca secția noastră să se ocupe de acest dosar – a părut să se îndoiască femeia, sub privirea lui întrebătoare. Spune că este un caz deosebit. Sunt doar treizeci de elevi și învățătorul ar trebui să iasă la pensie, însă nu vrea, fiindcă dorește să împiedice închiderea școlii. Directorul general consideră că a venit momentul potrivit pentru luarea unei decizii definitive.

Inspectorul-șef făcu o mișcare cu palma în aer, parcă încercând să dea la o parte cuvintele care ieșeau din gura secretarei sale.

– Păi, dă-i dosarul lui Martínez sau lui Pascual! De problemele astea se ocupă tehnicienii. Mai e nevoie să-ți aduc aminte? Să-l studieze și să vină să-mi spună ce cred înainte să ia „o decizie definitivă“, spuse el, cu ironie.

Se concentră din nou asupra hârtiilor sale, considerând discuția deja încheiată și așteptând ca ea să dispară pe ușă.

– Pe Martínez l-au operat de urgență azi-dimineață, din cauza unei peritonite, și vă amintesc că Pascual este în concediu, în Statele Unite. Fiica lui se căsătorește și... – s-a scuzat Carolina, fără să se miște din loc.

Hugo pufni pe nas.

Era limpede că, după numai câteva săptămâni de la vacanța de primăvară, îi căzuse pe cap un cadou pe care nu-l putea returna. „Plus toate dosarele acelea deschise, care sunt gata să mă înghită!“ se plânse el în sinea lui.

Își aminti de placa de surf și de biletele de avion care l-ar fi putut purta către valul cel mare. Își spuse că trebuia să ia o decizie „mai mult decât rapidă, una supersonică“ în legătură cu Școala Publică „Articolul 123“. „Ce nume caraghios! Numai pentru asta și ar merita să fie închisă“, se gândi el, în timp ce întindea mâna și lua dosarul.

Trei ore mai târziu, lumina din biroul său era singura care rămăsese aprinsă în toată Direcția Generală.

În picioare, dinaintea ferestrei largi, Hugo Valenzuela își contempla imaginea reflectată în geamuri. Pierdut în gânduri, nu dădu nicio atenție lunii pline, care i se oferea ca o confidentă discretă.

La picioarele lui, cu douăzeci de etaje mai jos, o procesiune de mașini înainta pe bulevardul Central. Sunetul claxoanelor și al frânelor îi aminti că era vineri și că șoferii erau gata să-și riște gâtul ca să ajungă acasă cât mai devreme. Nu împărtășea această dorință fierbinte. În optsprezece ani de carieră, niciodată nu fusese grăbit să ajungă în apartamentul său, unde îl așteptau un echipament muzical de înaltă tehnologie și biblioteca, lucruri care constituiau motiv de invidie pentru mulți dintre prietenii săi.

În spatele lui, pe masa din mahon, zăcea căscat dosarul bolnav al Școlii „Articolul 123“. Dintre coperte se desprinseseră grafice cu populația, studii de rentabilitate, vreo câteva scrisori semnate de directorul școlii și de comunitatea de vecini, zeci de desene ale unor tineri artiști. Chiar și câteva texte redactate de școlari, dintre care unele cu adevărat emoționante, ocupaseră spațiul destinat laptopului său.

Nimeni nu accepta ideea dispariției școlii.

Cu toate acestea, niciunul dintre documente nu-l impresionase pe inspectorul-șef, obișnuit să ia hotărâri prea puțin populare, fără strângeri de inimă. Dar cea care își atinsese ținta, tulburându-l, fusese o fotografie nevinovată.

Niște mici pete gălbui începuseră să-i macine colțurile, dar în centru se distingea perfect un vagon din lemn, pe care cineva scrisese cu o pensulă, de nenumărate ori, „Malinalli Tenepatl“. Dedesubt, cu un scris mai greoi, o altă mână adăugase „Școala Articolul 123“. În dreptul ușii, un adult și un mic grup de puștani de diferite vârste zâmbeau ca și cum ar fi ghicit caracterul solemn pe care urma să-l aibă acel moment la mulți ani după aceea. „Ca și cum ar fi știut că, într-o anumită zi și într-un anumit birou, împreună, ar fi putut opri închiderea școlii lor“, cugetă el, surprins.

LIBRIS | We know books

Fetele lor aveau, toate, culoarea celor care-și petrec viața expuși la soare, la ploaie și la vânt. Unii erau desculți, alții purtau haine care erau atât de uzate, încât păreau invizibile, iar alții își ascundeau mâinile, conștienți de cât de îmbătrânite le erau, mult prea devreme, crăpate de munca grea. În prim-plan, un câine urât și jigărit, stând cu spatele la fotograf, părea că dirijează acel cor mut.

Pe spate, cineva scrisese „Campos Verdes, 1971“.

Hugo Valenzuela nu era obișnuit să se lase chinuit de îndoieli. Una era să se confrunte cu procentajele și cu totul altceva era să înfrunte chipurile pline de speranță ale posibilelor sale victime.

Ieși din birou fără să privească înapoi.

– Știi că așteptați să iau o decizie, cât mai repede cu putință, însă... – îi spuse el unui șef invizibil.

„Decizia“, murmură el, știind că singurul lucru la care se așteptau de la el, cel mai neînduplecat dintre toți funcționarii din Secretariat, era să justifice cu un raport corespunzător, plin de argumente, închiderea acelei școli.

În vremea asta, undeva, la sute de kilometri, într-o gară părăsită, un bătrân învățător aduna de pe jos caietele pe care le aruncaseră elevii săi. Cu gingășie, îl mângâia pe fiecare dintre ele, ca și cum ar fi fost o comoară neprețuită.

Razele aceleiași luni, care se strecurau printre gratiile ferestruicii vagonului, îi urmăreau pașii șovăitori, învăluindu-i în lumină.

Nici don Ernesto, la fel ca Hugo Valenzuela, nu luă seama la ele, pierdut într-o întunecime blândă și ușoară, în care nu domneau decât mirosul de flori de portocal al copilăriei sale și sunetul râsetelor elevilor dintr-o viață întreagă.

2

*„Nu era decât o vulpe, aidoma cu o sută de mii de alte vulpi.
Eu, însă, mi-am făcut din ea un prieten, iar ea acum nu are seamăn
în lume.“*

ANTOINE DE SAINT EXUPÉRY

– O fi murit? întrebă Chico.

Tuerto¹ și Valeria ridicară din umeri.

– Tu ce crezi, Ikal? insistă Chico.

Plesnetul glasului său mă surprinse mai mult decât trupul istovit pe care îl găsisem aruncat la marginea drumului.

Chico era cel mai mare dintre noi.

Avea paisprezece ani și niște brațe puternice, obișnuite să lucreze la câmp. Fuma și, din când în când, mai și bea. Asta și un caracter exploziv făcuseră ca el să fie șeful, fără nicio discuție.

Eu eram cel mai mic, în toate sensurile. Aveam unsprezece ani, niște picioare ca niște bețe și o voce care refuza să se schimbe. Nu fumasem niciodată și eram sigur că, dacă aș fi făcut-o, aș fi căzut mort. Nu din cauza nicotinei sau a gudronului: cauza ar fi fost

¹ Tuerto = chior (n.tr.)

LIBRIS | We know
mătura mamei sau cureaua tatei. Asta făcea din mine mascota grupului, dacă nu chiar puricele mascotei. Tot fără discuție.

De ce Chico mă întreba pe mine?

Trei perechi de ochi s-au lipit de obrazul meu.

Era o încercare?

Am simțit că era ceva la mijloc, nu știam ce, dar sigur ceva important.

Nu puteam să-i duc cu preșul. Și nici pe mine.

Mi-am mușcat buzele cu putere și m-am apropiat de bărbatul acela.

L-am studiat ca pe unul dintre viermii mei, aceia pe care îi țineam în cutia de carton. La fel ca ei, era cenușiu la față. Ochii îi erau deschiși, ațintiți spre vreo planetă închipuită.

Chico și Tuerto îl scuipaseră, îl insultaseră. Nici nu se mișcase. Ori dormea adânc, ori, efectiv, puțin îi păsa ce făceam noi cu el.

Lângă el se odihnea un baston.

L-am luat și, încetișor, am atins corpul.

A rămas liniștit, iar asta m-a împins să-l lovesc mai tare.

Și atunci s-a întâmplat ce s-a întâmplat.

Din tufișuri, a apărut un câine mic, lătrând cu furie.

Înainta încet, dar fără să șovăie.

Chico, Valeria și Tuerto au luat-o la fugă.

Câinele și cu mine am rămas uitându-ne unul la altul, despărțiți de cadavru.

Nu mă puteam mișca. Picioarele nu-mi dădeau ascultare.

Asta era: un copil metis, agățat de baston, și potaia aceea murdară, agățată de furia ei, fără ca vreunul dintre noi să știe limpede ce are de făcut. Să-i urmăm pe cei trei prieteni care fugeau? Să mă atace? Să arunc bastonul? Să continue să latre? Să zbier? Să dispară din nou printre hățișuri?

Timpul stătea în loc.

Deodată, animalul a făcut ceva la care nu mă așteptam, ceva fără importanță, care avea să ne unească destinele pentru totdeauna.

IBDIS

We know
books

Și-a plecat capul.

S-a uitat la bețivul împuțit, cu hainele pline de vomă și cu un singur pantof.

A gemut cu atâta durere, că mi-au dat lacrimile.

Bastonul mi-a căzut din mâini.

Până și eu, puricele mascotei, am înțeles cât de adâncă îi era suferința.

A început să-i lingă fața celui care fusese stăpânul său.

Am îngenuncheat lângă el și el mi-a dat voie. Pentru o clipă, s-a uitat la mine și, cu toate că nimeni nu avea să mă creadă pe urmă, știu că mi-a zâmbit văzându-mă că plângeam împreună cu el.

Am rămas așa, unul lângă celălalt și în tăcere, contemplându-l pe mort, conștienți că acel moment și acel drum erau granița între înainte și „pe urmă“.

Nimic nu avea să mai fie la fel.

El rămăsese fără vagabondul lui și fără vremurile când hoinărea. Iar eu, singurul fiu al unui feroviar, văzusem pentru prima oară un cadavru și fusesem acceptat într-o gașcă în urma unui act de curaj involuntar.

Dar, mai presus de toate lucrurile importante din ziua aceea și din cele care au urmat, eu, Ikal, și el, pe care încă nu-l chema Quetzal, ne găsiserăm cel mai bun prieten pe care urma să-l avem vreodată.

Ne întâlniserăm.

3

*„Eu nu sunt un profesor: doar un tovarăș de călătorie
pe care l-ai întrebat pe unde să mergi. Ți-am arătat spre înaintea,
înaintea mea, dar și a ta.“*

GEORGE BERNARD SHAW

– Poate să rămână la școală, interveni don Ernesto.

Tata s-a uitat la el cu neîncredere.

Soluția nu putea fi chiar așa de simplă.

Trecuse mai bine de o oră de când discutam, și asta, pentru el, un indian care vorbea puțin, însemna o eternitate.

– Nu vă faceți griji, Tomás, n-o să vă iau o sumă proporțională pentru școlarizare! a zâmbit învățătorul. Câinele poate să doarmă la ușa vagonului și să apere școala de hoți. Dacă este foarte frig – a adăugat uitându-se la mine –, o să-l las să intre înăuntru și să se adăpostească sub bănci. În timpul orelor de clasă, n-o să poată sta aici. Știu că este foarte deștept și vrea să învețe mai mult decât oricare dintre elevii mei, dar nu știu ce-ar zice inspectorul...

Mama i-a zâmbit, recunoscătoare. În urmă cu ceva timp servise orezul și, din cauza discuției noastre, acesta rămăsese rece și sleit în

farfurii. Am remarcat că tata dădea din cap, semn că i se părea o afacere bună. În sfârșit, puteam să luăm cina.

- Dar ascultă-mă bine, tinere, vei avea grijă să-i dai să mănânce, să-l ții curat și fără purici! a precizat el în timp ce îi făcea câinelui semn ca să-l urmeze. Quetzal devine parte din școala Malinalli Tenepatl și tu știi că sunt foarte strict în ceea ce privește normele.

Quetzal dădu din coadă, privind la mine. Eu am confirmat, așa că, fără să ezite, plecă după învățător.

Câinele meu era foarte deștept: știa cine era un om de încredere doar după miros.

Don Ernesto mirosea tot anul a flori de portocal fiindcă, spunea el, crescuse într-o casă cu o grădină plină de portocali. Și mie mereu îmi plăcuseră mult portocalele, dar nu de asta îmi plăcea de învățător.

Cred că fiindcă avea întotdeauna timp.

Tata și tații prietenilor mei munceau multe ore pe zi, așa că abia dacă puteau să se joace cu noi. Al meu și cel al lui Tuerto montau șine de cale ferată. Cei din familia lui Chico erau muncitori sezonieri: de la fratele cel mai mic până la bunic; culegeau mere, bumbac sau ce se mai găsea. De fiecare dată, patronul era altul, dar prietenul meu mă asigură că, după o perioadă, lui i se păreau toți la fel: grași, cu fața roșie și cu cizme de *cowboy*, cu vârful metalic. Știa asta, fiindcă le încercase pe toate.

Cei din familia Valeriei erau și ei țărani, dar ferma la care lucrau era a lor. Asta făcea diferența: „Îți rupi spinarea pentru ceva ce este al vostru“, îi reproșa Chico de fiecare dată când ea explica, entuziasmată, cât de mult îi plăcea să semene porumbul ori s-o ajute pe bunica ei să culegă fructele ca să le ducă la piață.

Așa că, dacă aveai o problemă, o îndoială, o... făceai apel, întotdeauna, la don Ernesto. Ca în ziua în care Chico, Tuerto, Valeria și cu mine am dat peste mort. În ziua aceea, el a fost cel care a venit până la marginea drumului, care a chemat poliția și pe medicul legist. El a fost cel care ne-a explicat că omul acela era un vagabond, dar că nu trebuia să ne facem griji, căci preotul avea să-l îngroape și

pe el. Ne-a pus să ne rugăm un minut pentru el și apoi, cu blândete, ne-a ajutat să-l dăm uitării. Dar, mai presus de toate, el a fost cel care mi-a dat voie să-l păstrez pe Quetzal, fiindcă a știut să vadă firul pe care soarta îl țesuse între cele două inimi ale noastre.

Don Ernesto era singurul adult pe care îl știam în stare să intuiască lucrurile astea.

Tot așa, în seara aceea și-a dat seama că eu niciodată n-aș mai fi putut să petrec o seară liniștită dacă Quetzal n-ar fi dormit într-un loc sigur.

Am continuat să-l privesc zâmbind pe domnul învățător și pe câinele meu până ce i-am pierdut din vedere printre umbrele acelei toamne.

Am suspinat, împăcat cu universul meu specific: câteva vagoane din lemn, vopsite în toate culorile cu puțință, în care trăiau peste o sută de lucrători la calea ferată, împreună cu familiile lor. Eram nomazi: viața noastră se desfășura dintr-o parte într-alta a țării, reparând șine, construind gări, așezând stâlpi pentru rețeaua electrică. Am ars kilometri, călătorind cu un oraș ambulant. Ingineri, electricieni, fierari, mașiniști și muncitori necalificați călătoreau încoace și încolo, construind și reconstruind calea ferată.

Dacă aveam noroc, așa ca în anul acela, ne așezam, vreme de câteva luni, pe un tronson de șine. Femeile profitau de asta ca să-și aranjeze locuințele: le vopseau din nou, adăugau perdele sau cultivau flori pe prispă. Noi, copiii, ne plimbam pe ulițele satului aflat în apropiere, ne făceam prieteni și jucam fotbal pe vreun teren de pământ. Unii tineri, după cum explica tata râzând, se purtau ca marinarii și când, după opt luni, trenul pornea din nou la drum, se eliberau lăsând câte o iubită în fiecare gară.

Am simțit un fior pe șira spinării.

„Oare, când o să plecăm, o să trebuiască să-l las aici singur pe Quetzal? Mă jur că, dacă ne vor sili să ne despărțim, o să fug cu el!“ i-am promis unei stele căzătoare care, în acel moment, mi-a brăzdat noaptea ca o certitudine.